

POSTANOWIENIE

Dnia 7 czerwca 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jan Górowski

w sprawie z powództwa F. Z.
przeciwko Skarbowi Państwa - Ministrowi Skarbu Państwa
o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 7 czerwca 2013 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powoda
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 31 maja 2012 r.,

- 1. odrzuca skargę kasacyjną,**
- 2. odstępuje od obciążenia powoda kosztami postępowania kasacyjnego,**
- 3. przyznaje radcy prawnemu J. D. prowadzącej Kancelarię od Skarbu Państwa Sądowi Apelacyjnemu kwotę 1800 (jeden tysiąc osiemset) złotych, powiększoną o należny podatek VAT, tytułem udzielonej powodowi z urzędu pomocy prawnej w postępowaniu kasacyjnym.**

Uzasadnienie

Powód F. Z. w pozwie z dnia wystąpił o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego - wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 23 listopada 2000 r., którym została zasądzona od powoda na rzecz Skarbu Państwa kwota 33.477,24 zł wraz z ustawowymi odsetkami. Podniósł, że nie uregulował tej należności, gdyż w toku postępowania przed Sadem Okręgowym w tej sprawie (sygn. akt I C .../97) na rozprawie w dniu 7 lutego 1995 r. potrącił swoją wymagalną wierzytelność z tytułu rekultywacji gruntu w kwocie 42.000 zł, a Sądy obydwu instancji bezpodstawnie nie uwzględniły zarzutu potrącenia.

Wprawdzie w obecnie rozpoznawanej sprawie także w piśmie z dnia 16 grudnia 2011 r., (k. 229) oznaczył wartość przedmiotu sporu na kwotę 166.495 zł, niemniej na ostatniej rozprawie w dniu 19 grudnia 2011 r., przed Sadem pierwszej instancji wyjaśnił, że dochodzi pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności co do wartości potrąconej kwoty 42.000 zł, a wskazując kwotę 166.495 zł miał na uwadze rewaloryzację wartości dokonanej rekultywacji według aktualnych cen. Sąd Okręgowy w K. oddalając powództwo wyrokiem z dnia 28 grudnia 2011 r. orzekł o roszczeniu powoda objętym zarzutem potrącenia w kwocie 42.000 zł, z tytułu poniesionych przez niego kosztów rekultywacji gruntu. Podniósł, że potrącenie wierzytelności dłużnika z wierzytelnością wynikającą z tytułu wykonawczego wywołuje analogiczne skutki, jak wygaśnięcie zobowiązania przez jego spełnienie. Zarzut ten jego zdaniem może być podstawą powództwa przeciwegzekucyjnego tylko wtedy, gdy nie był przedmiotem rozpoznania w sprawie, w której został wydany tytuł wykonawczy.

W apelacji, oznaczając wartość przedmiotu zaskarżenia na kwotę 166.495 zł, powód zgłosił roszczenie odszkodowawcze dochodząc naprawienia szkody wynikłej z przeprowadzonej przez niego rekultywacji gruntu i domagał się wyliczenia tego świadczenia według cen nie z okresu jej dokonania, lecz z daty wyrokowania.

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 31 maja 2012 r. oddalając apelację orzekł, jak wynika z jego uzasadnienia, tylko o roszczeniu objętym oświadczeniem

o potrąceniu tj. obejmującym kwotę 42.000 zł. Podzielił w całości ustalenia faktyczne, jak i ocenę prawną dokonaną przez Sąd pierwszej instancji.

Powód w skardze kasacyjnej oznaczając wartość przedmiotu zaskarżenia na kwotę 166.495 zł, szeroko odwołując się do judykatury Sądu Najwyższego zarzucił, że nieuwzględnienie w sprawie, w której został wydany tytuł wykonawczy zarzutu potrącenia nie stanowiło przeszkody do oparcia na tym zarzucie powództwa przeciwegzekucyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Brak sprawdzenia wartości przedmiotu zaskarżenia podanej w apelacji nie eliminuje możliwości weryfikacji prawidłowości podanej wartości w skardze kasacyjnej. Zgodnie bowiem z art. 398²¹ k.p.c. w postępowaniu kasacyjnym ma odpowiednie zastosowanie art. 368 § 2 k.p.c., który w zdaniu trzecim przewiduje, że przepisy art. 19-24 i 25 § 1 k.p.c. stosuje się odpowiednio. Oznacza to, że zarówno sąd w drugiej instancji, jak i Sąd Najwyższy w ramach badania dopuszczalności skargi kasacyjnej powinien sprawdzić wartość przedmiotu zaskarżenia wskazaną w tym nadzwyczajnym środku zaskarżenia (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 lutego 2011 r., II CZ 197/10, LEX nr 738550).

W postępowaniu apelacyjnym nie można, oprócz nie wchodzących w sprawę w rachubę wyjątków określonych w art. 383 k.p.c. zdanie drugie, rozszerzyć żądania ani występować z nowymi roszczeniami. Wystąpienie więc przez powoda z roszczeniem odszkodowawczym w apelacji nie mogło przynieść pożądanego przez niego skutku. Niedopuszczalne rozszerzenie żądania pozwu w postępowaniu apelacyjnym nie wpływa na zakres przedmiotu sprawy i to także nawet po uchyleniu wyroku i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji, chyba że przed tym sądem nastąpi kolejna zmiana powództwa. Określenie zakresu postępowania apelacyjnego adekwatne do przedmiotu rozpoznania i przedmiotu orzeczenia pierwszoinstancyjnego stanowi realizację zasad dyspozycyjności i zakazu orzekania ponad żądanie oraz jej dopuszczalności tylko od wyroku, a niedopuszczalności tego środka odwoławczego

od braku rozstrzygnięcia w tym wyroku (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 lutego 2008 r., II PK 163/07, OSNP 2009, nr 9-10, poz. 114).

W okolicznościach sprawy niewątpliwie zarówno Sąd pierwszej, jak i drugiej instancji orzekały o roszczeniu powoda o wartości 42.000 zł, tj. objętym oświadczeniem o potrąceniu. Błędne oznaczenie przedmiotu zaskarżenia apelacyjnego i kasacyjnego nie mogło oznaczać, że skarga kasacyjna jest dopuszczalna ze względu na przekroczenie ustawowego progu określonego w art. 398² § 1 k.p.c.

Na marginesie można zauważyć, że ostatnio w literaturze prezentowany jest pogląd, iż powództwo określone w art. 840 § 1 k.p.c. zmierza tylko do pozbawienia wykonalności tytułu wykonawczego i niedopuszczalna w takim wypadku jest kumulacja roszczeń. Poza tym także Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 29 czerwca 2006 r., IV C3K 24/06 (LEX nr 196635) wyraził zapatrywanie, że ze względu na konieczność przeciwdziałania przewlekaniu tego postępowania i egzekucji oraz ustanowioną w art. 843 § 3 k.p.c. prekluzję do zgłaszania zarzutów, zmiana podstawy powództwa przeciwegzekucyjnego jest niedopuszczalna

Ze wskazanych względów skargę kasacyjną należało odrzucić (art. 398⁶ § 3 k.p.c.). Mając na uwadze podniesione w skardze okoliczności i zapatrywanie, że nieuwzględniony w sprawie zarzut potrącenia nie wywołuje stanu sprawy osądzonej, na podstawie art. 102 k.p.c., odstąpiono od obciążenia powoda kosztami postępowania kasacyjnego.